

Boos op de wolf

De boer en zijn kudde worden bedreigd door een beschermd wild dier dat veel emoties oproept. 'Waarom heeft dat beest meer rechten dan mijn schapen?'

EERSTE HULP BIJ ALLEDAAGSE KWESTIES

'Games kunnen mogelijk helpen bij depressie' *P19*

In deze lekkere drankjes zit geen alcohol *P20*

Maak van je tuin een waar vogelparadijs *P22*

Brr, deze mijten leven graag op je huid *P27*

Boeren en natuurorganisaties botsen over de bescherming

De wolf is terug, maar is er nog plek voor hem?

Natuurbeschermers zijn lyrisch, anderen kunnen de wolf wel schieten. Met het toenemend aantal dode schapen loopt ook de discussie op over het teruggekeerde roofdier. Wat moeten we ermee? „De wolf is er, we hebben ermee te leren leven.”

aangereden of in de berm neergelegd? Het bleek dat laatste) is voor schapenhouders al lang geen sprookje meer. Sinds de eerste wolf zeven jaar geleden Nederland binnenkuierde, zijn meer dan duizend schapen door wolven gedood. Plus enkele geiten, kalveren en alpaca's. Inmiddels leven in Nederland naar schatting vijftien tot twintig wolven. De meeste in een roedel op de Veluwe, waar al drie jaar jongen zijn geboren. In Drenthe lijkt sinds kort een wolvenkoppel neergestreken. Ook in Zuidoost-Brabant woont een wolf, en daarnaast duiken er geregeld rondzwervende jongen op die op zoek zijn naar een eigen leefgebied. Onlangs zelfs in Renesse.

Schapenboer Jos Verhulst uit Ammerzoden kan ze wel schieten. In april 2020 werden zijn dieren drie keer aangevallen. Slachtpartijen waren het, met in totaal 47 dode schapen en lammetjes. De herinnering is nog vers. „Overal bloed, doorgebeten strotten, afgerukte poten. Nog steeds krijg ik 's ochtends een misselijk gevoel in m'n buik, als ik in de auto stap voor een rondgang langs mijn schapen. Wat ga ik aantreffen? Afgelopen herfst zijn hier vlak bij, in Den Bosch, nog 25 schapen doodgebeten.”

Negatieve berichten

Zulke incidenten halen stevast de krant. Het aanvankelijke enthousiasme voor de teruggekeerde wolf lijkt vaker plaats te maken voor negatieve berichten, naarmate er meer wolven komen en meer vee wordt gedood. Niet alleen in Nederland. In de landbouwcommissie van het Europees Parlement werd deze week gedebatteerd over een plan van Euro-parlementariër Bert-Jan Ruissen (SGP) om de beschermde status van wolven te verlagen. Als ze in be-

paalde regio's te veel schade aanrichten, zouden ze mogen worden afgeschoten. Schapenboer Verhulst is het daarmee eens. „Waarom heeft zo'n malloot die Nederland zomaar binnen komt lopen ineens meer rechten dan mijn schapen?”

De discussie of wolven mogen worden afgeschoten is onzinnig, stellen ecologen, natuurbeschermers en milieujuristen. De wolf is sinds 1979 niet voor niets beschermd. In de natuur vervult het roofdier een belangrijke rol. Zo houdt hij het aantal zwijnen, herten en andere grazers in toom, waardoor zeldzame planten meer ruimte houden om te groeien.

Door intensieve jacht was de wolf in Europa bijna uitgeroeid. Niet alleen boeren zagen de wolf als hun grootste vijand. Hondsdolle wolven vielen soms mensen aan. Weliswaar leven dankzij de beschermingsmaatregelen in Europa inmiddels weer zo'n 20.000 wolven. Maar de populaties zijn nog te klein en te versnipperd om te concluderen dat hun toekomst niet meer in gevaar is. In Nederland is volgens studies plek voor misschien wel vierhonderd wolven.

Ondertussen lopen de emoties op. In Friesland zouden boeren vorig jaar duizenden euro's premie hebben uitgelooft aan jagers die een wolf doodschieten, berichtte Omrop Fryslân. In het Gelderse Stroe werd op 1 oktober een doodgeschoten wolf gevonden. Opsporing Verzocht besteedde aandacht aan de nog altijd onopgeloste zaak, de Faunabescherming loofde 16.000 euro uit voor de gouden tip. Ondertussen blijft de complottheorie opduiken dat de wolf niet spontaan Nederland binnenwandelde, maar door natuurbeschermers is uitgezet om het platteland te ontdoen van boeren. Annemieke van Straaten, die al jaren vecht

tegen dierenleed in de Oostvaardersplassen, heeft naar eigen zeggen 25.000 euro beschikbaar voor degene die hiervoor 'hét bewijs' levert. Op de Facebookpagina No Wolves worden foto's van aangereden wolven honderden keren geliket, beelden van gedode schapen van grimmig commentaar voorzien. „Het is een kwestie van tijd voor het eerste kind wordt gepakt.”

Roodkapjesyndroom

„Het Roodkapjesyndroom. Mensen vinden wolven spannend”, verklaart wolvendeskundige Glenn Lelieveld de emoties die het dier oproept. „Het is logisch dat ons lijf zich vol adrenaline pompt als we zo'n roofdier zien. Dan is het vechten of vluchten.”

Symbolisch is de wolf bovendien een beladen dier. Niet voor niets zijn er zoveel sprookjes over boze wolven. In de bijbel wordt gesproken over een wolf in schaapskleren, de duivel in vermomming. Terwijl de wolf in de Germaanse en Indiaanse cultuur juist gezien werd als een krachtig dier dat uiterst respect verdient. De wolf staat voor wildheid, verklaart natuurfilosoof Martin Drenth.

„Voor de oncontroleerbare natuur. Stedelingen verwelkomen de wolf om die reden; zij hebben al zo weinig wildheid. Van de terugkeer van de wolf gaat een troost uit: de mens heeft zich blijkbaar niet alle natuur kunnen toe-eigenen. Op het platteland wordt de wolf echter als indringer gezien. Wat is boeren anders dan de wildernis buitenhouden: zorgen dat onkruid je akker niet overwoekert, dat plaagdieren je gewas en wilde beesten je vee niet opeten!”

De wolf als indringer hangt volgens hem samen met andere veranderingen die mensen op het platteland voor hun gevoel vanuit de stad

Wolven zijn onder meer gesignaleerd op de Veluwe, in Zuidoost-Brabant, Drenthe en recent ook in Zeeland.

FOTON: GETTY IMAGES, ANETTE DE KUIJER, MARCO DE BUIE

ANNEMIEKE VAN DONGEN

7 oktober, 9.02 uur. Terwijl de opkomende herfstzon langzaam door de mistsluiers over de Elspeetse Heide breekt, kijkt herder Marc Baars vanaf een heuveltje uit over zijn rustig grazende schapen. Ineens ziet hij in het hoge gras twee sporen zijn kant op komen. Razendsnel. Pas als ze vlakbij zijn, beseft hij wát hij ziet. Twee wolven. In een perfecte samenwerking sprinten ze naar een schape aan de buitenrand van de kudde en grijpen het dier bij de keel. Nog geen vijf seconde duurt het. Dan is het voorbij. De ene wolf maakt zich los, de ander sleept hun prooi uit het zicht.

Een wolf die op klaarlichte dag een schaapskudde met herder aanvalt: het is een nieuw hoofdstuk in het verhaal van de wolf in Nederland. Wat begon met grote opwindings in Luttelgeest (was die dode wolf nou

van het roofdier

krijgen opgedrongen en als bedreigend ervaren. Drenthen: „Het conflict over wolven gaat niet zozeer over de wolf, maar over de buitenwereld die veranderingen opdringt.“ Dat neemt niet weg dat wolven voor schapenhouders een reëel probleem zijn, zegt Drenthen. „Maar de wolf is er, we hebben ermee te leren leven.“

Dat betekent dat schapenhouders hun dieren beter moeten beschermen, stelt ecooloog Glenn Lelieveld van het Wolfenmeldpunt. „Dat kan met goede hekken, stroomdraad of met honden. Alleen op die manier leer je wolven dat het geen zin heeft om achter schapen aan te gaan. Iedereen die kippen heeft, vindt het heel normaal om ze 's nachts in een ren achter gaas te beschermen tegen vossen en steenmarters.“

Hekken

Zo simpel is het niet, stelt boerenorganisatie LTO, vertegenwoordiger van de 8500 professionele schapenhouders en 18.000 hobbyhouders. „Je kunt niet heel Nederland vol zetten met hekken van 1,20 meter hoog“, zegt voorzitter Saskia Duives Cahuzak van LTO Schapenhouderij. In gebieden waar wolven gevestigd zijn – de Veluwe, Zuidoost-Brabant en Drenthe – is dat misschien nog wel een optie. Zeker als daar subsidie voor is. Maar toch niet in Zeeland, waar zo nu en dan een wolf, op zoek naar een eigen leefgebied, een stel schapen verschalkt? „De zwerfende wolven zijn het probleem.“

Schapenboer Verhulst berekent dat hij 40 kilometer hekwerk nodig zou hebben. „Mijn schapen begrazen uiterwaarden en dijken. Die kun je niet omheinen. Als de wolf vrij spel houdt, zie ik geen toekomst voor schapenhouders in Nederland.“

Het afschieten van wolven gaat echter te ver, vindt Duives Cahuzak. Maar boeren moeten wolven die het op hun dieren gemunt hebben volgens haar wel kunnen verjagen, zoals dat mag in sommige Duitse deelstaten en regio's in Frankrijk. „De wolf heeft nu de hoogste bescherming. Je mag niet eens een klomp naar z'n kop mag gooien.“

Schaapsherder Marc Baars is het daarmee eens. Hij is niet tegen wolven. „Ik zie dat er plek voor ze is. Hier op de Veluwe loopt genoeg wild. Maar ik wil mijn schapen er wel tegen kunnen beschermen.“ De aanval op zijn kudde heeft zijn werk ingrijpend veranderd. De tijd dat hij alleen met zijn bordercollie en driehonderd schapen de hei op ging, is voorbij. „De eerste weken hield ik constant een alarmpistool in m'n zak. Ja, dat is illegaal. Maar wat moest ik dan? Tijdens de aanval stond ik machteloos. Ik schreeuwde, dat was het advies: maak je groot. Maar dat maakte op de wolven geen enkele indruk.“

De dagen na de aanval had hij het gevoel dat de wolven weer in de buurt waren. Dat bleek ook, toen hij twee kuddebewakingshonden meekreeg die in de Pyreneeën zijn getraind. „Zij sloegen meteen aan. Op een heuveltje stonden twee wolven naar ons te kijken. Toen ik met de honden op ze afliep, vluchtten ze weg. Het voelde goed om de regie weer te nemen.“

‘Overal bloed en afgerukte poten’

– Schapenboer
Joe Verhulst

‘Op een heuveltje stonden twee wolven naar ons te kijken’

– Schapsherder
Marc Baars

Onder politici

Nieuwe bestuurscultuur? Het eerste conflict is er alweer

Elke week schrijft politiek verslaggever Hans van Soest over wat er speelt in Den Haag in *Onder Politici*. Deze week: dreigen met 'gevangenisstraf' voor ministers helpt niet.

FOTO: ANP

De nieuwe staatssecretaris van Mijnbouw Hans Vijlbrief veinsde verbazing. Vlak na zijn beëdiging maandag werd hem gevraagd of hij niet bang was snel weer zijn biezen te moeten pakken met de komende parlementaire enquête naar de gaswinning in Groningen. „Parlementaire enquêtes zijn niet om mensen weg te sturen, maar om de waarheid te achterhalen.“

Inderdaad denken veel commentatoren en oppositiepartijen dat het kabinet voortijdig valt over een van de drie ophanden zijnde parlementaire enquêtes, naast Groningen ook naar de toeslagenaffaire en het coronabeleid. Velen hopen er ook op. Het maakt nieuwe bewindslieden achterdochtig. Na hun beëdiging begonnen meerdere bewindspersonen maandag spontaan over die 'Haagse afrekencultuur'.

De nieuwe minister van Sociale Zaken Karien van Gennip was eerder staatssecretaris in twee kabinetten-Balkenende. Haar valt op hoe Den Haag in de tussentijd is veranderd, met alle beveiliging voor bewindspersonen en de verharding in het debat. „Ik wilde juist ook daarom terug, om weer bruggen te slaan.“ En minister Hugo de Jonge: „Alles wordt vermengd met een gif van wantrouwen. Dat is voor sommigen een politiek verdienmodel geworden. Ik wil meehelpen dat te veranderen.“

Dan ligt er een hoop werk. Deze week ontstaken Kamerleden Jasper van Dijk (SP) en Pieter Omtzigt in woede over scheidend staatssecretaris Ankie Broekers-Knol (Asiel). Die meldde op de dag van haar aftreden dat ze geen wettelijke bevoegdheid heeft om gemeenten te dwingen asielzoekers op te nemen. In december gaf ze drie gemeenten een 'aanwijzing' om dat toch te doen. Op vra-

gen in de Eerste Kamer of ze daar een juridische grondslag voor had, praatte ze een beetje om de hete brij heen. Het probleem met de huisvesting van asielzoekers was zo urgent, dat ingegrepen moest worden om te voorkomen dat mensen op straat moeten slapen.

Burgemeester Aboutaleb van Rotterdam zei dat Broekers-Knol in een telefoongesprek de indruk wekte dat hij niet kon weigeren. Burgemeester Reinie Melissant van Gorinchem zei juist altijd al te hebben geweten dat de aanwijzing niet juridisch houdbaar was. Broekers-Knol zelf zegt dat ze het woord 'aanwijzing' gebruikt heeft om een noodsituatie te voorkomen.

Van Dijk en Omtzigt willen nu van het kabinet weten of Broekers-Knol kan worden vervolgd wegens 'het geven van ongrondwettelijke schijnbevelen'. Staatsrechtgeleerde Paul Bovend'Eert ziet niet meteen waar Broekers-Knol de wet heeft overtreden. „Dit wetsartikel is wat vaag. Een minister die opzettelijk de grondwet schendt, kan vier jaar de cel in. Maar is gemeenten dwingend vragen asielzoekers op tevangen een opzettelijke schending van de wet?“

In Nederland is door Kamerleden vaker geprobeerd om bewindslieden voor de rechter

Velen hopen dat het kabinet voortijdig zal vallen

te dagen, maar dat is nooit gelukt. PVV-leider Geert Wilders wilde bijvoorbeeld minister Eberhard van der Laan (Integratie) laten vervolgen omdat de bewindsman volgens de partij vragen over de kosten van immigratie niet beantwoordde. En Omtzigt wilde eerder samen met Renske Leijten (SP) en Farid Azarkan (Denk) laten onderzoeken of staatssecretaris Menno Snel kon worden vervolgd om de toeslagenaffaire.

In zijn boek *Een nieuw sociaal contract schreef Omtzigt* nog dat een nieuwe bestuurscultuur alleen kan ontstaan als ook het parlement zich 'milder' opstelt. Als je meer openheid wilt van ministers en ambtenaren, helpt het niet als ze bij elke fout 'ongenadig hard worden afgestraft'.

Je zou kunnen zeggen: die veelbesproken bestuurscultuur verandert niet als de Kamer voortdurend met gevangenisstraffen dreigt. Maar volgens SP'er Van Dijk moeten bewindslieden dan wel eerlijk zijn. „Je mag als staatssecretaris een dringend beroep doen op gemeenten. Maar zij heeft met het woord 'aanwijzing' gesuggereerd dat gemeenten juridisch verplicht waren om mee te werken. Als de overheid je een aanwijzing geeft, mag je er als burger of gemeente van uitgaan dat je wettelijk verplicht bent. Dat was nu niet zo.“ Hij wijst er op dat het 'gemeenten en burgers vrij staat zelf aangifte te doen'.

Broekers-Knol mag dan met pensioen zijn, het nieuwe kabinet is politiek verantwoordelijk voor haar beleid. En zo is nog voor het aantreden van Rutte IV de eerste kiem voor een conflict met de Kamer alweer gelegd.

